

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертаційну роботу
ВЕЛИКОГО РОМАНА ІГОРОВИЧА
«УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ
ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ»,
що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань
07 Управління та адміністрування
за спеціальністю 073 Менеджмент

Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок з планами роботи Львівського національного університету природокористування

Актуальність теми дисертаційного дослідження визначається формуванням набору інструментів управлінського впливу на конкурентоспроможність у системі управління фермерських господарств.

Економічний та соціальний вплив фермерських господарств як найчисленнішої групи та організаційно-правової форми вітчизняного аграрного підприємництва залежить від їхньої здатності конкурувати на ринках сільськогосподарської продукції, послуг і засобів виробництва, опираючись на переваги інституційного статусу та особливості внутрішньої організації. Подальше їх становлення як суб'єктів сімейного аграрного підприємництва, активних учасників аграрних ринків і провідної групи середнього класу на селі потребує впровадження управлінських інструментів підвищення конкурентоспроможності, що сприятиме ефективності аграрного сектору національної економіки та суспільно прийнятному рівню сільського розвитку.

Фермерські господарства, як найчисленніша група вітчизняних сільськогосподарських підприємств, поступово заявляють про себе у висококонкурентному ринковому середовищі, яке визначає необхідність швидкої реакції на динаміку його кон'юнктури. Прискорити й полегшити виконання змінних ринкових вимог можна через розробку і реалізацію заходів з підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств.

Підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств на індивідуальному та макрорівнях потребує формування комплексної системи управління конкурентоспроможністю.

Усе перелічене, а також відповідний рівень наукової новизни отриманих результатів, дають підстави для позитивної оцінки дисертаційної роботи.

Актуальність теми дисертаційної роботи підтверджується й тим, що результати дослідження отримані дисертантом у процесі активної участі у розробці наукової теми факультету управління, економіки та права Львівського національного університету природокористування на 2021–2025 роки «Механізми забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектора економіки та сільських територій» (номер державної реєстрації 0121U108898).

У межах зазначеної наукової теми автор дослідив теоретичні, практичні і методичні положення щодо розробки методики оцінки конкурентоспроможності фермерських господарств та визначення ефекту від реалізації управлінських рішень, а також визначення інструментарію та формування механізмів управління конкурентоспроможністю фермерських господарств.

Окрім цього, автор удосконалив підходи до визначення сутності поняття «управління конкурентоспроможністю фермерських господарств», уніфіковану методику оцінки конкурентоспроможності, в основу якої покладено інтеграцію критеріїв конкурентних переваг фермерських господарств.

Загальна оцінка змісту роботи

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи дає підстави для висновку, що виклад матеріалу відповідає поставленій меті, висунуті здобувачем наукові завдання виконані, мета дослідження досягнута. Дисертація має чітку і логічну структуру, стиль викладу матеріалу – науковий. Структурно-логічна побудова дисертації дозволила автору комплексно дослідити проблему за обраною темою та забезпечити можливість системного підходу щодо застосування управлінського інструментарію для формування конкурентних переваг фермерського господарства.

Основні наукові результати, їх новизна, ступінь обґрунтованості та достовірності

Одержані результати та прикладні рекомендації ґрунтуються на опрацюванні великого обсягу статистичної інформації, застосуванні новітніх методів дослідження, розробці механізмів управління конкурентоспроможністю фермерських господарств. Достовірність та обґрунтованість зроблених висновків і рекомендацій визначається сукупністю викладених наукових результатів. Висновки та рекомендації, сформульовані дисертантом, достовірні, належним чином обґрунтовані фаховим використанням відповідних методів дослідження: діалектичного, індукції та дедукції, узагальнення, системно-структурного аналізу, аналізу та синтезу, порівняльного методу та систематизації, статистичного аналізу, SWOT-аналізу, графічного, монографічного.

Інформаційною базою дисертаційної роботи слугували: вітчизняна законодавча база, офіційна інформація Державної служби статистики України; показники фінансової звітності фермерських господарств; інформація з мережі Інтернет; наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених; особисті спостереження дисертанта.

Таке розмаїття інформаційних джерел, високий ступінь аналітичності інформації забезпечили не тільки належний рівень достовірності висновків і пропозицій, а й дали змогу розробити управлінський інструментарій формування конкурентних переваг фермерських господарств.

Задля досягнення мети дослідження з'ясовано сутність економічного трактування системи управління у фермерських господарствах; охарактеризовано поняття «конкурентоспроможність фермерських господарств» як об'єкт управління та розроблено методику застосування інструментарію управління конкурентоспроможністю фермерських господарств; виявлено місце фермерських господарств у конкурентному середовищі аграрного сектору та здійснено оцінку конкурентоспроможності фермерських господарств; розроблено управлінський інструментарій

формування конкурентних переваг фермерських господарств та методику визначення ефекту від впровадження управлінських заходів щодо покращання рівня конкурентоспроможності; вибудовано модель інституційного забезпечення регулювання конкурентного середовища аграрного ринку для цілей управління конкурентоспроможністю фермерських господарств та обґрунтовано підходи до застосування інноваційно-креативної моделі управління конкурентоспроможністю фермерських господарств; запропоновано маркетингові інструменти та напрями використання маркетингових стратегій в управлінні конкурентоспроможністю фермерських господарств.

Це дало змогу дисертанту обґрунтувати наукові принципи та рекомендації.

Варто зауважити, що важливість процесу управління підприємством з метою забезпечення ефективності його діяльності першочергово передбачає реалізацію основних функцій менеджменту, таких як планування, організація, мотивація і контроль (с. 28), на основі якого дисертант сформував рівні системи управління фермерськими господарствами (с. 29).

Автором зазначено, що на рівень конкурентоспроможності фермерського господарства має системний вплив низка обставин, які доцільно ідентифікувати як чинники конкурентоспроможності. Визначено сукупність чинників, що визначають конкурентоспроможність фермерських господарств з позиції процесного підходу (с. 48).

Враховуючи різноманітність факторів конкурентоспроможності фермерських господарств, дисертантом сформовано систему факторів впливу на процес управління конкурентоспроможністю фермерських господарств (с. 54).

Серед досягнень дисертанта слід виокремити запропоновані модель інституційного забезпечення регулювання конкурентного середовища аграрного ринку для цілей управління конкурентоспроможністю фермерських господарств (с. 166) та модель інноваційно-креативного управління конкурентоспроможністю фермерських господарств (с. 172).

Заслугує на увагу модель маркетингового управління конкурентоспроможністю фермерських господарств (с. 188). Цінними є запропоновані маркетингові стратегії для покращання рівня конкурентоспроможності фермерських господарств, ключовим завданням яких є створення довіри, яка перетворить одноразових покупців на лояльних клієнтів фермерського господарства.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації

Теоретичне значення одержаних результатів полягає в розробці теоретико-методичних засад конкурентоспроможності як передумови стабільного функціонування, системного виконання економічних та соціальних функцій фермерських господарств, а практичне – у розробці рекомендацій щодо формування набору інструментів управлінського впливу на конкурентоспроможність у системі управління фермерських господарств.

Практичне значення результатів дисертаційної роботи підтверджене відповідними довідками: Департаменту агропромислового розвитку Львівської обласної військової адміністрації, Добротвірської селищної ради, фермерського господарства Іваніцького Р. Є., фермерського господарства «Галичани-Агро-Ленд», а також Львівського національного університету природокористування.

Достовірність та повнота викладу основних положень, висновків та результатів дослідження

Основні результати дисертації пройшли апробацію обговоренням і здобули позитивну оцінку на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

За результатами дослідження опубліковано 12 наукових праць, серед яких – 4 статті у наукових фахових та у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, 8 публікацій у матеріалах науково-практичних конференцій.

Порушень академічної доброчесності в дисертаційній роботі та працях Великого Р. І. не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційного дослідження

Відзначаючи вагому теоретичну і практичну значущість дисертаційної роботи Великого Р. І., необхідно звернути увагу на деякі положення дисертації, які можуть слугувати підставою для дискусії, зокрема:

1. Автором розроблено достатньо велику кількість управлінських заходів (табл. 2.9) та виявлено шляхи їх реалізації для досягнення конкурентних переваг фермерських господарств з метою підвищення їх конкурентоспроможності в розрізі критеріїв конкурентних переваг. Однак доцільно було б проаналізувати і здійснити класифікацію ризиків прийняття або відхилення того чи іншого управлінського рішення.

2. Автором пропонується доповнити оцінку конкурентоспроможності фермерських господарств аналізом їх фінансового стану, який дасть можливість визначити стабільність господарства на перспективу (табл. 2.6). Такий підхід, на нашу думку, є цілком виправданим. Однак, доцільно було б побудувати регресійну модель, яка виражала б залежність коефіцієнтів рентабельності від інших коефіцієнтів фінансового стану підприємств. Дана модель дала б можливість оцінити вплив розглядуваних коефіцієнтів на загальну оцінку конкурентоспроможності.

3. Ухвалення управлінських рішень щодо підвищення конкурентоспроможності потребує певного рівня кваліфікації й досвіду. Фермери не завжди володіють необхідними навичками. Тому доцільно було б передбачити, які саме управлінські заходи і обґрунтування шляхів їх реалізації можна було б передати на аутсорсинг.

Загалом наведені зауваження не знижують наукової та практичної цінності проведеного дисертантом дослідження і не впливають на загальний висновок. Робота є завершеною, оригінальною науковою працею і заслуговує позитивної оцінки.

Загальний висновок

Аналіз дисертації та опублікованих праць Великого Р. І. дає підстави для висновку, що дисертаційна робота на тему «Управління конкурентоспроможністю фермерських господарств» є актуальним, цілісним

науковим дослідженням, характеризується науковою новизною, теоретичним і практичним значенням. У роботі отримано нові науково обґрунтовані результати, які дали змогу комплексно вирішити важливу наукову проблему.

За змістом дисертаційна робота, її науково-прикладні результати та висновки відповідають галузі знань 07 Управління та адміністрування та спеціальності 073 Менеджмент.

Дисертаційна робота «Управління конкурентоспроможністю фермерських господарств» є завершеним науковим дослідженням, що за структурою, змістом, оформленням та повнотою висвітлення результатів у наукових виданнях відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року зі змінами і доповненнями, а її автор, Великий Роман Ігорович, заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 07 Управління та адміністрування за спеціальністю 073 Менеджмент.

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Львівського національного
університету природокористування

Оксана ПРОКОПИШИН

